

طراحی پیراهن و جلیقه بانوان با رویکرد هنرهای تجسمی برگرفته از هنر مولا قبیله گونا در پاناما

یاسمن السادات دشتی^۱، احسان زرین آبادی^{۲*}، فاطمه آخوندی^۳

^۱ و ^۲ گروه طراحی دوخت، دانشکده هنر، مرکز آموزش فنی و حرفه ای دختران حضرت رقیه (س)، یزد، ایران

^۳ گروه طراحی پارچه و لباس، دانشکده هنر، موسسه آموزش عالی امام جواد (ع)، یزد، ایران

Email: yasidashti69@gmail.com^۱, e.zarrinabadi@iju.ir^{۲*}, fatemehakhondi544@gmail.com^۳

چکیده

لباس و پوشاک به قدمت تمدن بشری همراه انسانها بوده و پیشرفت جوامع و تمدن‌ها باعث تحول بزرگی در زمینه لباس شده است. لباس به نوعی بیانگر فرهنگ مردم آن کشور و منطقه می‌باشد و می‌تواند وسیله‌ای برای تهاجم فرهنگی و نفوذ سایر فرهنگ‌ها موجب شود. کشور ایران دارای قدمت و پیشینه‌ای به بزرگی تاریخ می‌باشد که می‌توان غنای فرهنگی را در هر منطقه‌ای از این مرز و بوم مشاهده نمود. با نگاهی به همه اقوام، شهرها و استان‌های عزیز این مرز و بوم می‌توان به وضوح، تنوع لباس و پوشاک را در مناطق مختلف این کشور دید همچنین لباس‌های سنتی ایرانی هر کدام نشانگر هنر و فرهنگ منطقه خود می‌باشند. با شهری شدن جوامع لباس‌های سنتی کم رنگ‌تر از گذشته در بین مردم رواج دارند و این وظیفه طراحان لباس است که با طراحی‌های نوین خود بتوانند البسه ای مطابق با سلیقه و مد مرتبط با ایرانی‌ها به بازار معرفی نمایند. در این مقاله، با ترکیب هنر لباس بانوان آمریکای مرکزی، پاناما به نام مولا و ترکیب پوشاک سنتی بانوان ایرانی اقدام به طراحی و دوخت جلیقه و پیراهن دامن شده است که می‌توان گفت طراحی‌های به‌وجود آمده دارای تنوع و توانایی ایجاد ایده‌های نوین در ذهن مخاطبین و طراحان لباس میباشد. در نهایت نتیجه نشان می‌دهد که اگر بر اساس درک صحیح از هنر طراحی لباس و پارچه کار کرد، می‌توان هنرهای سنتی نوین را با هنرهای سنتی ایرانی ادغام نمود و ایده‌های جدید و البسه مناسب را به مخاطبین معرفی کرد.

واژگان کلیدی: لباس‌های سنتی، پاناما، مولا، دوخت جلیقه

مقدمه

شاید در نگاه اول بدین صورت برداشت گردد که لباس‌های قبیله‌های مختلف در آمریکای مرکزی و جنوبی دارای هزینه تولید و قیمت بالایی می‌باشد، زیرا در این سال‌ها از آفریقا و اسپانیا و کشورهای دیگر مهاجر به آن قاره وارد شده و باعث گردیده است که البسه آنها دچار تغییراتی گردد. به همین علت تغییراتی در طرح‌های لباس‌ها با ترکیب‌های مختلف بوجود آمده که نتیجه آن طرح‌های بسیار خاصی می‌باشد (Presto, 2016:1).

برای مثال در ابتدا می‌توان به چند مورد اشاره نمود. اولین لباسی که مردان آمریکای مرکزی برای خود طراحی نمودند به نام چامانتو^۱ بوده که از ابریشم خالص و پشم رنگی بافته شده که به صورت نواری می‌باشند، طراحی و دوخته می‌شود. لباس دیگری که دارای طرح خاص می‌باشد، پولرا^۲ نام داشته و برای مهمانی‌ها و مراسم خاص سنتی استفاده می‌گردیده است. این لباس در قرن هفده و هجده دستخوش طراحی‌های ترکیب شده از طرف اسپانیا نیز بوده است. سومین لباس خاص در این منطقه هویپیل^۳ بوده که می‌توان گفت خاص‌ترین آن‌ها می‌باشد و این لباس از ترکیب ۲ الی ۳ پارچه ابریشمی الوان تشکیل شده که بوسیله تکنیک دوخت با یکدیگر ترکیب می‌گردند. معمولاً زنان منطقه مکزیک از آن استفاده می‌نمایند (Presto, 2016:2). لباس‌های محلی آمریکای مرکزی دارای معنای متفاوتی بوده که این انتقال فهم از طریق شکل و نوع طرح‌های لباس آنها اتفاق می‌افتد. این طرح‌ها گاهی اوقات نشان دهنده نوع مکان زندگی و حتی محله یا شهر آنها نیز می‌باشد. می‌توان به راحتی با دنبال کردن رنگ لباس‌ها و طرح‌ها متوجه شد که این فرد از کدام بخش با کدام سنت و چه شرایطی مراجعه به مرکز ایالت‌ها نموده است. لازم به ذکر است که در این لباس‌ها نیز فرهنگ و طرح‌های کشورهای اروپایی مثل اسپانیا نیز دیده می‌شود (Hill, 2018:2).

سرخیوستان گونا قومی بومی هستند که در پاناما زندگی می‌کنند. یکی از لباس‌های سنتی پاناما "مولا" نام دارد و زنان فامیل این پیراهن‌ها را برای زنان جوان می‌دوزند. در عین دیده شده که برخی مردان که به آن‌ها امگ (omeggids) گفته می‌شود هم این لباس‌های سنتی را برای زنان می‌دوختند. رواج این لباس سنتی در اوایل قرن بیستم بود. این لباس‌های سنتی دارای پنج مؤلفه اصلی هستند که عبارت‌اند از: دو تکه "مولا" برای پشت و جلوی لباس که ممکن است طرح مشابهی داشته باشند؛ یک شکاف در وسط برای پوشاندن گردن و دو آستین (Marks, 2014:4).

زنان گونا یک نوع شال به نام (muswe) را به دور سر خود می‌بستند. آن‌ها دامن‌هایی با پارچه نخی می‌پوشیدند که به آنها (sabured) گفته می‌شد و اغلب به رنگ‌های آبی و نارنجی، سبز یا زرد بودند. آن‌ها از سبک‌های وینی (wini) استفاده می‌کردند و مهره‌هایی را به پا و دستان خود آویزان می‌کردند. زنان گونا صندل‌های پلاستیکی می‌پوشیدند (Drake, 2010:2).

اصطلاح "مولا" عموماً به بلوزهای دوخته شده دستی اشاره دارد که زنان اهل منطقه "گونا" می‌پوشند و همچنین به تکه دوزی‌های جفت که پشت و جلوی بلوز را تشکیل می‌دهند، اشاره دارد. به طور دقیق، اصطلاح "morro" یا "mor" به کار دستی اشاره دارد و "مولا" به معنای پیراهن یا کالای تمام شده دیگر است. "مولا" در سراسر جهان به عنوان هنر عامیانه نساجی شناخته می‌شود. "مولا" نه تنها منبع مهمی از درآمد نقدی را به وجود می‌آورد، بلکه به عنوان سمبل حیاتی هویت فرهنگی و استقلال برای مردم گونا نیز عمل می‌کند. "مولا" یک هنر زنده مردمی است و تکنیک‌های خیاطی مولا، سبک‌ها، و حتی استفاده از لباس‌های "مولا" همیشه متداول است. در حالی که بسیاری از زنان مسن هنوز لباس‌های سنتی از جمله ملاً را می‌پوشند، برخی از زنان جوان‌تر با لباس‌های مدرن‌تر لباس می‌پوشند. سنت‌ها و نگرش‌ها نیز از جزیره به جزیره دیگر متفاوت است، بنابراین برخی از جوامع، مد غربی را بیشتر از سایرین با آغوش باز می‌پذیرند (Drake, 2010:3).

¹ chamanto

² Pollera

³ Huipil

پیشینه تحقیق

در تحقیقی با عنوان رابطه معماری و مد لباس با رویکرد منطقه گرایی که توسط سمیه خانی در سال ۱۳۹۷ انجام شد، رابطه بین معماری و مدهای لباس در دنیای امروزی با توجه به رویکرد منطقه‌های مختلف زندگی در دنیا مورد بررسی قرار گرفت و نتایج حاکی از آن است که مفاهیم مشترک میان معماری و طراحی لباس دارای نه دسته بندی مختلف هستند. همچنین هر منطقه بنا به وضعیت اقلیمی خود همانطور که دارای معماری خاصی است، دارای طراحی لباس سنتی خاص خود نیز می‌باشد. (خانی، ۱۳۹۷: ۱۲).

در تحقیقی با عنوان تحلیل مد رنگی بر اساس بازخوانش مؤلفه‌های روانشناسی در ایجاد مهارت‌های اجتماعی که توسط ملیحه صالحیه در سال ۱۳۹۷ انجام شد، پارامترهای مؤثر در تحلیل مد رنگی از منظر رنگ به صورت تحلیلی مورد بررسی قرار گرفت تا الگویی مناسب جهت انتخاب مد رنگی لباس افراد استنتاج گردد. پژوهش پاسخ سؤال: آیا رنگ پوشش قادر به تغییر روابط فردی در جامعه است یا اینکه تاثیرات روانشناختی رنگ‌ها بر روی فرد در روابط اجتماعی او چه تغییراتی را به همراه خواهد داشت را به خوبی پاسخ داده و باعث شده است که شناخت آگاهی از رنگ و تاثیرات درونی آن چگونه مهارت‌های اجتماعی افراد را تقویت کرده رفتارهای فردی اجتماعی آنها را بهبود می‌بخشد (صالحیه، ۱۳۹۷: ۱۱).

در پژوهشی با عنوان هویت معماری ایرانی و شکل‌گیری ایده‌های طراحی لباس و مد که توسط محمد کریمی و همکار ایشان در سال ۱۳۹۶ انجام شده است، برخی از ایده‌های مشترک بین معماری و هنر آن و هنر طراحی لباس به مانند فن اوری، مواد، مرزهای نظام بندی هنری و نرم افزارهای جدید طراحی بررسی شده‌اند و چگونگی پیوند میان این ایده‌ها با هر دو این حوزه‌ها سنجیده شده است. نتیجه نشان می‌دهد که بین همویت معماری ایرانی و شکل‌گیری ایده‌های طراحی لباس و مد رابطه معناداری وجود دارد (کریمی‌ف ۱۳۹۶: ۹).

در تحقیقی با عنوان لباس سنتی و روز مردم آمریکای لاتین که توسط دانیل هیل در سال ۲۰۱۸ انجام شد، کلیه البسه‌های سنتی و تلفیقی این منطقه مورد بررسی قرار گرفته و نتایج نشان می‌دهد که با سیاست‌های درست و کلان وزارت صنایع و نساجی این کشور، البسه سنتی از یاد مردم نرفته و همچنان در مراسم‌های مختلف به مانند ازدواج یا بچه دار شدن و ... مورد استفاده قرار می‌گیرد (Hill, 2018:9).

روش تحقیق

تحقیقات را از نظر هدف می‌توان به تحقیق بنیادی، کاربردی و اقدام پژوهشی طبقه بندی کرد. روش تحقیق حاضر از این جهت که نتایج مورد انتظار آن را می‌توان در فرایند ارتقاء بینش مدیران در زمینه طراحی و دوخت لباس (پیراهن و جلیقه برای بانوان) به خدمت گرفت از نوع «کاربردی» می‌باشد.

تحقیقات را از نظر میزان کنترل محقق بر متغیرهای تحقیق می‌توان به آزمایشی و غیرآزمایشی طبقه بندی کرد؛ تحقیق آزمایشی روشی نظام دار و منطقی برای پاسخ دادن به پرسش پژوهشی «اگر این کار تحت شرایط کنترل شده‌ای انجام گیرد چه خواهد شد؟» است که در آن محقق محرک، رفتار یا شرایط محیطی را دستکاری می‌کند و تأثیر آن را بر تغییر وضعیت یا روابط بین متغیرها بررسی می‌نماید؛ این در حالی است که در تحقیق غیرآزمایشی روابط بین متغیرهای دستکاری نشده مطالعه می‌شود و شامل انواع توصیفی، تحقیق علمی-مقایسه‌ای یا تحقیق پس رویدادی و نیز تحقیق همبستگی می‌باشد. بر همین اساس روش تحقیق حاضر از نوع «توصیفی» می‌باشد. چراکه به توصیف شرایط و واقعیت‌های موجود می‌پردازد. در ادامه به صورت کتابخانه ای تمامی کتب لاتین در مورد البسه قوم گونا مورد بررسی قرار گرفت. روش کار و اجرای این هنر سنتی استخراج گردید و سپس طرح سنتی ایرانی با این روش اجرا شد.

یافته ها

بر اساس یافته های مطالعات کتابخانه ای محققین، استوری برد به جهت طراحی البسه ایجاد شد. همچنین پارچه مورد استفاده برای برشکاری و قیچی زدن بدلیل ریزشش بودن، برای مدل‌های برش‌دار مناسب نبود و ظرافت لازم را ایجاد نمی‌کرد. انتخاب نقش و طرح‌های

مورد نظر برای دوخت نقش تعیین کننده‌ای در زیبایی اثر دارند. نقوش اولیه از طرح‌های مولاس (molas) با نقشمایه حیوانات با تاکید بر پرندگان بود. پس از بررسی مجدد این هنر و روش‌های اجرایی آن، از نقشمایه‌های بومی و محلی برگرفته از معماری ایرانی استفاده گردید. شهر یزد بعنوان یکی از پایگاه‌های مهم معماری تاریخی کشور شناخته می‌شود و تصمیم گرفته شد تا این نقوش مورد استفاده قرار گیرند. باید افزود که دلیل استفاده از پارچه‌های نخی و پنبه‌ای این است که چون بایست برش داده و سپس برگردانده شوند نیاز به پارچه‌ای است که لبه‌های برش داده شده ریش نشوند و قابلیت خم شدن بهتر را داشته باشند.

شکل ۱- استوری برد

بحث و تحلیل یافته‌ها

پس از بررسی کامل روزش اجرایی این هنر و همچنین انطباق با آن با هنرهای سنتی ایران و طرح‌هایی که بتوان به عنوان ایده به ایرانیان ارائه کرد، اتودهایی زده شد و در بین آنها دو نمونه کار به عنوان طرح اجرایی نهایی در قالب جلیقه و پیراهن دامن، ارائه گردید. مراحل اجرایی به صورت زیر می‌باشد.

همایش بین‌المللی
پژوهش‌های راهبردی «پوشاک ایرانی»
و «سبک پوشش ایرانی-اسلامی»

مجلس شورای اسلامی
ایران

وزارت فرهنگ و تفریح
و گردشگری و صنایع دستی و پوشاک کشور

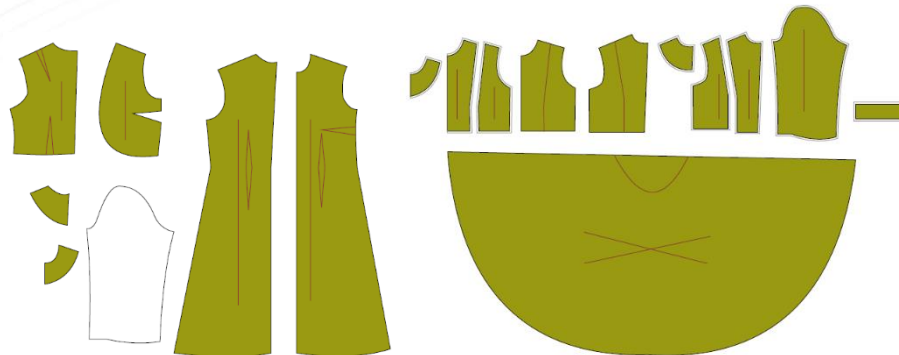
مجلس شورای اسلامی
ایران

شکل ۲- طرح نهایی رنگی جلیقه

شکل ۳- طرح نهایی رنگی پیراهن دامن

شکل ۴- الگوی پیراهن دامن و جلیقه

شکل ۵- مراحل دوخت جلیقه با تکنیک مولا

شکل ۶- مراحل دوخت پیراهن دامن با تکنیک مولا

شکل ۷- دوخت نهایی جلیقه

شکل ۸- دوخت نهایی پیراهن دامن

نتیجه‌گیری

کشور ایران و پاناما دارای قدمت و پیشینه‌ای به درازای تاریخ دارند. تمدن ایران در طول تاریخ از نخستین تمدن‌های بشری بوده و این کشور دارای قومیت‌های بسیار کهن و پیشینه‌ای عمیق در تاریخ داشته و هنر ایرانی از تأثیر گذارترین هنرهای تمدن بشری می‌باشد. کشور پاناما و قاره آمریکا اگرچه در طول تاریخ از سایر بخش‌های این کره خاکی جدا بوده اما دارای قدمت و سنت بسیار ریشه داری می‌باشد و هنر سنتی پاناما از گذشته‌های دور تا به این دوران قدمت دارد. با توجه به پیشینه و قدمت و سنت در هنر این دو کشور و فرهنگ ریشه دار آنها، و با توجه به اینکه هر دو کشور دارای طرح‌های سنتی در طراحی و تولید لباس دارند تلفیق این دو می‌تواند نتیجه‌ای بسیار مطلوب و پرمخاطب را در زمان کنونی حاصل نماید. همچنین می‌توان با تلفیق هنر سنتی طراحی لباس بانوان قبیله گونا و کشور

ایران طرح‌های بسیار متنوعی ایجاد نمود. ترکیب طرح‌ها و خطوط لباس مولا و هنر سنتی ایران که دارای طراحی‌های بسیار متنوعی می‌باشد می‌تواند روح تازه‌ای به هنر طراحی سنتی داده و نظر مخاطبان بسیاری را به خود جلب نماید که این طرح می‌تواند نقش مهمی در زنده نگه داشتن فرهنگ زیبای ایرانی و ترکیب زیبایی را خلق نماید. در این پژوهش با ترکیب این دو هنر سنتی با یکدیگر به دنبال ایجاد یک ایده جدید در طراحی لباس برای مخاطبین بوده که امید است مورد استفاده طراحان و تولید کنندگان پوشاک قرار بگیرد.

منابع

۱. خانی سمیه، شیراز پور پگاه، رابطه معماری و مد و لباس با رویکرد منطقه‌ای، فرهنگ، جامعه شناسی و روانشناسی شهری، ۱۳۹۷، ۱ الی ۱۳.
۲. صالحیه یزدی، ملیحه، زارع زاده فهیمه، تحلیل مد رنگی بر اساس بازخوانش مؤلفه‌های روانشناسی در ایجاد مهارت‌های اجتماعی، ۱۳۹۷، ۱ الی ۱۱.
۳. کریمی محمد، بارور پوریا، هویت معماری ایرانی و شکل‌گیری ایده‌های طراحی لباس و مد، چهارمین کنفرانس بین‌المللی فناوری‌های نوین در مهندسی عمران، معماری و شهرسازی، ۱۳۹۶، ۱ الی ۹.
4. Drake blevens, Kuna Mola: Maintaining Tradition Amid Change, 2010, The Sheldon Art Galleries, no34, 22-98.
5. Hill, Daniel, Typical latin American dress, 2018, USA today journal, vol 1, no1, 1-25.
6. Marks, D, The Kuna mola: Dress, politics and cultural survival. 2018, vol 4, no 40(1), 521-536.
7. Marks, Diana, The Evolution of the Kuna Mola: From Cultural Authentication to Cultural Survival 2012, vol1, 40-56.
8. Pressto, mark, CULTURE AND CLOTHING – SOUTH AMERICAS, 2016, quality express of clothing, vol1, no1, 1-34.